

DET PALLIATIVA TEAMET I GÄVLE:

Vårt mål är att patienterna ska ha en bra sista tid i livet

Om du hade en dödlig sjukdom som inte gick att bota – vad skulle då vara viktigt för dig? Många som hamnar där vill allra helst få leva så vanligt som möjligt. Kunna vara hemma i sin egen miljö, leva nära vänner och familj och fortsätta med aktiviteter som känns roliga och meningsfulla. Runt om i Sverige finns palliativa team som hjälper till att möjliggöra detta. Vi fick följa delar av det palliativa teamet i Gävle under en arbetsdag.

Det palliativa teamet vid Gävle sjukhus har hand om sammanlagt ett 100-tal patienter – de flesta med cancer i obotligt skede, några med ALS.

– Många av dem som är inskrivna hos oss skulle behöva vårdas inneliggande om inte vi fanns, säger överläkare Stefan Bergström, en av de två läkarna – båda onkologer – i teamet.

– Vi vill att de som själva önskar det ska få vårdas och dö hemma. Vårt mål är att de ska få en bra sista tid i livet. Ibland handlar det om dagar eller veckor och ibland om år, men för det mesta brukar patienterna vara inskrivna hos oss några månader innan de går bort.

Det är vintermorgon och mörkret är ännu tätt utanför sjukhusfönstren. Arbetsdagen har precis börjat och hela teamet samlas för morgonrapport. Medarbetarna slår sig ned i några slitna skinnsoffor med knäckemackor och kaffemuggar i händerna.

Sjuksköterskan Maria Jansson som ansvarade för telefonrådgivningen föregående dag berättar om de samtal som kom in. Inskrivna patienter och deras anhöriga kan ringa rådgivningen när de vill under 8–16 på vardagar (övrig tid finns andra journalnummer).

FÄRDEN GÅR VÄSTERUT

Efter morgonrapporten följer Onkologi i Sverige med läkaren Stefan Bergström och sjuksköterskan Gunnel

Stefan Bergström använder en del av lunchpausen i Hofors till att diktera journalanteckningar.

Wretblad ut till bilen. De ska göra flera hembesök först i Hofors och sedan i Sandviken i dag och vi åker de 5,5 vint-riga milen västerut mot Dalagränsen.

Vid hembesöken kommer även distriktssköterskor från hemsjukvården att vara med. Det palliativa teamet samarbetar nära med dem. Det är de som gör det mesta av det praktiska och träffar patienterna oftast.

– Vår roll är främst att bistå med specialistkunskaper om palliativ vård så att patienterna får bästa möjliga symptomlindring och så att de och deras anhöriga får information och annat stöd, berättar Stefan.

Av de totalt omkring 100 inskrivna patienterna är det för närvarande ett 80-tal som teamet brukar besöka.

– En del patienter tycker att det räcker att vi håller telefonkontakt eller att bara veta att de kan ringa om de behöver oss, säger Gunnel.

– Andra kan vi besöka två gånger i veckan eller oftare ändå. Om patienter och anhöriga har mycket oro så kan det

behövas tät kontakt. I andra fall är det lagom med besök kanske var fjärde eller var sjätte vecka.

Inskrivningen av en ny patient börjar med att det palliativa teamet får en remiss. I sina instruktioner till remiss-skrivare framhåller teamet att patienten måste ha fått ordentlig information om sitt tillstånd och godkänna att bli remitterad till palliativa teamet.

– Vi vill att ett brytpunktssamtal har genomförts. Det är viktigt för en bra kontakt mellan oss och patienten, särskilt i början, säger Stefan.

När en remiss kommit, ringer en sjuksköterska patienten för att boka ett inskrivningsbesök.

– De flesta är positiva när vi ringer. Men det finns också de som är skeptiska och inte vill ha kontakt med oss. De känner sig pigga och säger att de "inte är där än". Då informerar jag om att de kan ringa när de vill och att teamet hör av sig igen om någon vecka. Jag berättar även att besöken inte behöver vara regelbundna utan att vi kan ha

Gunnel Wretblad och Stefan Bergström anländer till dagens första Hoforspatient som bor i en trivsamt stuga vid sjön Edskens strand.

Stefan Bergström avslutar besöket hos Ilkka Saukkoriipi med en kroppsundersökning.

Sjuksköterskan Gunnel Wretblad för egna anteckningar under besöket.

enbart telefonkontakt om så önskas. Och så får kontakterna bestämmas vartefter, säger Gunnel.

ALLVAR OCH VARDAGSPRAT BLANDAS

Åsynen av stålverkets höga byggnader och skorstenar innanför det höga stängslet alldeles intill E16 berättar att vi kommit till bruksorten Hofors. Deras första hembesök i dag är ett inskrivningsbesök.

– Det är alltid spännande att komma till en patient första gången. Fast jag läser journaler och förbereder mig på det medicinska så är det så mycket jag inte vet om personen vi ska träffa, säger Stefan.

– Det gäller att försöka förstå vad som är viktigt för just den personen och hur vi kan hjälpa till med det.

På andra sidan av samhället tar skogen vid igen och då är det dags att svänga in på en snöig skogsväg som tar oss nästan ända fram till den röda stugan som ligger för sig själv vid sjön Edskens strand. Här bor Ilkka Saukkoriipi

sedan tolv år. Han flyttade hit tillsammans med sin hustru, som tyvärr gick bort i cancer efter några år. Nu har han själv diagnostiserats med spridd cancer och är sjukskriven från jobbet som plattsättare.

När Gunnel och Stefan knackar på möts de av ett färdigdukat kaffebord.

Distriktssköterskan Anders Hansson från hemsjukvården i Hofors är redan på plats, liksom Ilkkas vuxna dotter Sabine. Det blåser ordentligt ute och det har börjat snöa allt ymnigare också.

– Hmm, vad ska det bli av det här? kommenterar Ilkka vädret medan Sabine häller upp kaffe i kopparna.

Utanför de stora köksfönstren strävar en ensam traktor med snöplog runt på Edskens snötäckta is. På det stora furubordet står tulpaner i vas och tända ljus sprider extra värme. Samtalet

Sabina Saukkoriipi häller upp kaffe. Hon har kommit för att vara med när pappa Ilkka Saukkoriipi (mitten)

får besök av det palliativa teamet från Gävle.

Gunnel Wretblad dokumenterar under besöket hos dagens andra Hoforspatient.

pendlar mellan allvarliga ämnen och vardagligt småprat. Ilkka berättar att hans stora intressen är jakt och fiske och att han har många vänner i trakten. Stefan frågar om olika symtom och dokumenterar svaren så att de kan följas upp. Ilkka säger att han har mycket dålig ork, men i övrigt mår han bra. Som det palliativa teamets alla patienter får han en röd pärm med all möjlig viktig information. Stefan informerar om möjligheten för Sabine och andra närstående att få närståendepenning om de vill ta ledigt för att vara med Ilkka. Stefan tar också reda på vilka intyg som Ilkka och hans familj behöver och lovar att ordna dessa. Mot slutet av pratstunden får Ilkka frågan om han kan tänka sig att bli kontaktad för att delta i en pågående forskningsstudie om patienters användning av komplementär medicin. Han säger ja direkt:

– Det är inga problem. Det går ju inte att ta reda på något om ingen vill hjälpa till.

När Stefan ska undersöka Ilkka går de till sovrummet och sedan är det dags att säga hejdå för denna gång. Gunnel har bokat in en tid för återbesök och Stefan påminner Ilkka om att han ska höra av sig om han får ont eller har något annat som han behöver hjälp med:

– Ring hellre en gång för mycket än en gång för lite! Om jag inte hör något från dig så tror jag att allt är okej.

MELLAN SORG OCH HOPP

I bilen efteråt säger Stefan att det där han sade till Ilkka på slutet nästan är det viktigaste i jobbet.

– Vi vill skapa trygghet för våra patienter. De ska känna att de är viktiga och att vi finns här för dem.

Vi kör in mot centrum och en tidig lunch på ett matställe där Stefan hejar på flera av de andra gästerna. Han är visserligen numera gävlebo, men född

och uppvuxen i Hofors och igenkänd av många här. Efter maten är det en stund kvar till nästa hembesök och Stefan går före ut till den nu översnöade bilen, som även används som kontor under resorna till patienter runt om i Gästrikland. Han passar på att diktera journalanteckningar medan rutorna

“Vi vill skapa trygghet för våra patienter. De ska känna att de är viktiga och att vi finns här för dem.”

I Sandviken går de två i teamet på separata besök. Sjuksköterskan Gunnel Wretblad (till höger) hälsar på hemma hos Helga Schreiber (mitten). Även hemsjukvårdens distriktssköterska Emma Porsmyr är på plats.

immar igen allt mer. Han gör gärna klart så mycket som möjligt av det administrativa medan de är hos patienterna eller mellan besöken. Tack vare en dator och en bärbar router kan han även skriva och skicka in recept och intryg på resande fot.

Arbetsdagen fortsätter med ett hembesök till i Hofors och sedan två i Sandviken, där Stefan och Gunnel delar på sig och går till en patient vardera. Gävleteamet har infört ett arbetssätt där sjuksköterskorna ibland gör patientbesök utan läkare.

Innanför varje ny dörr de ringer eller knackar på, väntar människor i en svår situation på dem. Samtidigt som patienter och anhöriga behöver – och får – konkret hjälp med smärtor, förstoppning och andra kroppsliga symtom, kämpar de med att försöka hantera oro, ångest, sorg, ilska, förnekelse och alla andra känslor och tankar som sjukdomen väcker. Sätten att hantera dem varierar mycket. ”Den kommer att gnaga ned mig”, säger någon sakligt om sin spridda cancer, medan andra försiktigt håller fast i ett hopp om att, kanske i alla fall för ett tag, bli som förut igen.

Stefan och Gunnel lyssnar på tankar och oro och försöker svara så sakligt som möjligt på konkreta frågor. Det händer ibland, berättar Stefan, att pa-

PALLIATIVA TEAMET I GÄVLE

Ger stöd till patienter med svår, obotlig sjukdom och deras anhöriga samt till distriktssköterskor i primärvård och kommun som arbetar med dessa patienter.

Medarbetare: 2 läkare, 5 sjuksköterskor (4 tjänster) och en medicinsk sekreterare. Även en präst och en kurator är knutna till teamet.

Upptagningsområde: Gästrikland (kommunerna Gävle, Sandviken, Hofors och Ockelbo)

Antal patienter: Ett 100-tal patienter är inskrivna och får stöd i varierande omfattning.

”Visst kan det vara svårt ibland. Det här jobbet blir aldrig slentrian, vi har hela tiden nya möten med människor i kris. Det kan inte bara rulla på, man måste ha empati.”

tienter frågar om de inte ”kan få en spruta” för att förkorta livet.

– Då berättar jag att det inte är möjligt enligt lagen, men att det finns mycket hjälp och lindring vi kan ge och att vi kommer att finnas med hela vägen.

GIVANDE MITT I DET TUNGA

I de flesta fall vore det i längden omöjligt för patienterna att vårdas hemma utan anhörigas insatser. För det palliativa teamet är det viktigt att stödja även de anhöriga på olika sätt. Teamet erbjuder bland annat anhörigträffar på sjuk-

huset. Träffarna leds av en präst och en sjuksköterska och ger anhöriga möjlighet att diskutera med andra i en liknan-

de situation. Någon från teamet brukar också ringa upp anhöriga en tid efter att en patient har gått bort.

– Vi vet att det kan dyka upp frågor efter dödsfallet och vill gärna försöka svara på dem, säger Gunnel.

De egna känslorna och tankarna då? Hur klarar hon, Stefan och deras kollegor att möta svårt sjuka personer och deras närstående varenda dag på jobbet utan att själva bli nedstämde och rädda?

– Visst kan det vara svårt ibland. Det här jobbet blir aldrig slentrian, vi har hela tiden nya möten med människor i

kris. Det kan inte bara rulla på, man måste ha empati, säger Stefan.

– Men samtidigt får man inte lägga på sig.

Periodvis har teamet haft regelbunden handledning i organiserad form för att hjälpa medarbetarna att bearbeta erfarenheter i jobbet.

– Just nu tycker vi att det räcker att prata med varann när vi behöver, men den som vill ha handledning kan få det, säger Stefan.

Han skulle trots det tunga och svåra inte vilja byta bort sitt jobb.

– Det finns skämt och skratt mitt i allvaret och mötena med patienter och anhöriga ger så enormt mycket, säger han och Gunnel instämmer:

– Jag tycker om att det ger en lite annan syn på livet – jag tar inte saker för givet på samma sätt längre.

HELENE WALLSKÄR

FOTO: SÖREN ANDERSSON